

ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ: ΟΙ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ.

Οι Συγκρούσεις δεν απαγορεύονται. Η Βία απαγορεύεται!

Στόχοι

Τα μέλη της Ομάδας:

- ☐ Να αντιληφθούν ότι οι Ενδοομαδικές Συγκρούσεις είναι ένα στάδιο εξέλιξης των Ομάδων, είναι αναπόφευκτες, και ότι η εκδήλωσή τους είναι δείγμα ζωντάνιας και υγείας για την ομάδα.
- ☐ Να μάθουν να μη φοβούνται τις Συγκρούσεις στην Ομάδα. Αν αντιμετωπιστούν εποικοδομητικά, ενισχύονται οι δεσμοί, το αίσθημα ασφάλειας και η εμπιστοσύνη και η ομάδα προσηλώνεται στον σκοπό της.
- ☐ Να διερευνήσουν τα αίτια των Ενδοομαδικών Συγκρούσεων.
- ☐ Να αντιληφθούν ότι υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι να διαχειριστούμε τις Ενδοομαδικές μας Συγκρούσεις. Άλλοι οδηγούν στη διάλυση και άλλοι στην ενδυνάμωση της Ομάδας.
- ☐ Να αξιολογήσουν τους Τρόπους Διαχείρισης των Ενδοομαδικών Συγκρούσεων ανάλογα με τα Αποτελέσματά τους.
- ☐ Να εντοπίσουν τα λάθη που οδηγούν στην αποτυχία επίλυσης της Σύγκρουσης, στην κλιμάκωσή της και στη διάλυση της Ομάδας.
- ☐ Να συνειδητοποιήσουν τον ρόλο τους σε μία Ενδοομαδική Σύγκρουση.
- ☐ Να μάθουν με ποιο τρόπο διαχειριζόμαστε τις Ενδοομαδικές Συγκρούσεις εποικοδομητικά, χωρίς “νικητές” και “ηττημένους” και με τρόπο που να μένουν όλοι ικανοποιημένοι.
- ☐ Να μάθουν ποιες δεξιότητες και ποιότητες απαιτούνται για την Ειρηνική Επίλυση των Συγκρούσεων, ποια βασικά βήματα χρειάζεται να ακολουθήσουν και να ασκηθούν με παιχνίδι ρόλων

Υλικά: Πίνακας και κιμωλίες ή flipchart και μαρκαδόροι, Ένα αντικείμενο ως “Κηρύκειο” (talking piece) (ένα μπαλάκι, ένα λούτρινο ζωάκι, ένα βότσαλο, ένα μολύβι...)

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ (90')

A) Εισαγωγή (5')

Ενημερώνετε τους μαθητές για το σημερινό θέμα. Τους λέτε ότι οι Συγκρούσεις μέσα σε μια Ομάδα, όπως και μέσα σε μία τάξη ή μια οικογένεια, είναι αναπόφευκτες και είναι μάλιστα δείγμα υγείας και ζωντάνιας της ομάδας. Οι Συγκρούσεις αποτελούν ένα στάδιο εξέλιξης της ομάδας και είναι απαραίτητες για την ωρίμανσή της. Το ότι συγκρούονται τα μέλη σημαίνει ότι νιώθουν αρκετή ασφάλεια μέσα στην ομάδα. Δεν φοβούνται ότι θα τα αποβάλουν ή ότι οι άλλοι θα πάνον να τα αγαπούν ούτε φοβούνται διάλυση της ομάδας. Ρωτάτε: Τι σημαίνει άραγε να μην υπάρχουν Συγκρούσεις σε μια ομάδα; (Τυφλή υπακοή, φόβος απόρριψης ...).

Επειδή όμως, όπως στη φωτιά, αν μας ξεφύγει η κατάσταση και κλιμακωθεί η Σύγκρουση παίρνοντας ανεξέλεγκτες διαστάσεις, ο κίνδυνος διάλυσης της ομάδας ή καταστροφής των σχέσεων είναι υπαρκτός, καλό είναι να μάθουμε πώς να τις αντιμετωπίζουμε εποικοδομητικά. Για να διαφυλάξουμε λοιπόν και τη δική μας ομάδα, θα καταλήξουμε σήμερα σε μία Συμφωνία για το πώς θα αντιμετωπίζουμε τις Συγκρούσεις μας. Η τήρηση της Συμφωνίας θα είναι ευθύνη όλων μας. Συμφωνείτε σ' αυτό;

B) Κύριο μέρος (80')

1. "Αληθινά σενάρια..." Χωρίζετε τα παιδιά σε ομάδες των 4-5 ατόμων με ένα άτομο

σε κάθε υποομάδα που θα έχει τον ρόλο του συντονιστή ή του διευκολυντή (facilitator) . Ο ρόλος του θα είναι να δίνει τον λόγο και να είναι υπεύθυνος για τη διαδικασία. Όσα μέλη των υποομάδων επιθυμούν, θα αφηγηθούν μία σύγκρουση στο πλαίσιο μιας τάξης, ή μιας αθλητικής ή άλλης ομάδας ή μιας παρέας, μεταξύ ισοδύναμων “πρωταγωνιστών” που κατέληξε στον διχασμό της ομάδας, δημιουργήθηκαν υποομάδες, χάλασαν οι σχέσεις, κάποιος/α ή κάποιοι/ες τιμωρήθηκαν ή αποχώρησαν, ένας/μία έγινε “αποδιοπομπαίος τράγος”, δηλαδή θεωρήθηκε ότι αυτός/ή έφταιγε για όλα, ότι είναι ο/η “κακός/ιά”, που πρέπει να αποβληθεί. Η σύγκρουση είχε αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία ή στην ύπαρξη της ομάδας και τη “λύση” έδωσε ένας ενήλικας (γονιός ή εκπαιδευτικός). Η κάθε υποομάδα επιλέγει με ψηφοφορία ένα σενάριο ως πιο ενδιαφέρον.

Στην Ολομέλεια: Οι “συντονιστές” των υποομάδων αφηγούνται τα σενάρια και ολόκληρη η ομάδα επιλέγει ένα για να δραματοποιηθεί.

2. "Παιχνίδι ρόλων: Η Ομάδα σε κρίση...": Καταγράφουμε τους ρόλους στον πίνακα : “Πρωταγωνιστές”, “Υποστηρικτές του Α”, “Υποστηρικτές του Β”, “Ουδέτεροι Παρατηρητές”, “Εκπαιδευτικός” ή άλλος “Ενήλικας”. Καλούμε κάποιους εθελοντές να παίξουν τους ρόλους των Πρωταγωνιστών. Αν υπάρχουν πολλοί υποψήφιοι κάνουμε ψηφοφορία. (αρκεί να μην ήταν οι ίδιοι Πρωταγωνιστές στην πραγματική Σύγκρουση) Ρωτάμε ποιοι θέλουν να είναι οι “Ουδέτεροι Παρατηρητές” (4-5). Ο κάθε “Πρωταγωνιστής” διαλέγει 4-5 “Υποστηρικτές” με ένα κλείσιμο ματιού... Εσείς παίρνετε το ρόλο του Εκπαιδευτικού.

Όλη η Ομάδα αναπαριστά τη σκηνή της Σύγκρουσης.

Στη συνέχεια ρωτάτε:

Ποιο ήταν το πρόβλημα;

Πώς νιώσατε στο πλαίσιο του ρόλου σας;

Ήταν εύκολο να υποδυθείτε τον ρόλο σας;

Τι προκάλεσε την σύγκρουση στη συγκεκριμένη περίπτωση;

Τι συνήθως προκαλεί τις συγκρούσεις στις ομάδες; (Συζητήστε τα αίτια, όπως είναι η μη ικανοποίηση κάποιων βασικών αναγκών, η διαφορετική αντίληψη για το ίδιο πράγμα, οι παρερμηνείες, η διαταραχή των σχέσεων, η διεκδίκηση ρόλου “άτυπου ηγέτη” στην ομάδα, η δημιουργία υποομάδων π.χ. οι μικρότεροι, οι μεγαλύτεροι, τα αγόρια, τα κορίτσια, τα νέα μέλη, τα παλιά, οι ανταγωνισμοί... Εξηγείτε ότι η Ομάδα συμπεριφέρεται σαν μία μικρογραφία της κοινωνίας στην οποία ανήκει. Όταν υπάρχουν συγκρούσεις και ανταγωνισμός στην κοινωνία, μοιραία θα υπάρχουν και στην ομάδα. Το θέμα είναι πώς τις διαχειριζόμαστε στο πλαίσιο της Ομάδας μας.). άλλες ερωτήσεις:

Τι ρόλο έπαιξε ο Εκπαιδευτικός ή ο “Ενήλικας”;

Πώς κρίνετε τον ρόλο του;

Βοήθησε με τη λύση που έδωσε;

Έμειναν όλοι ικανοποιημένοι από τη λύση;

Πώς νιώσατε στο τέλος;

Βγήκε πιο ώριμη η Ομάδα ως σύνολο;

Ενισχύθηκαν οι δεσμοί μεταξύ τους;

Τι λάθη έγιναν; (π.χ. αλληλοκατηγορίες, κριτική, ειρωνείες, προσβολές, ο ένας δεν άκουγε τον άλλον, μιλούσαν πολλοί συγχρόνως, τη λύση έδωσε ένας μεγάλος χωρίς να λάβει υπόψη του τι ήθελαν οι εμπλεκόμενοι και οι “ηττημένοι” είχαν την τάση να εκδικηθούν ...)

Έχετε βρεθεί σε παρόμοια ή σε διαφορετική θέση από το ρόλο που παίζατε;(30’)

3. «Οι Αρχές Διαχείρισης των Συγκρούσεων στην Ομάδα»: Με τη δική σας προτροπή, τα παιδιά καλούνται να προτείνουν τις βασικές αρχές που θα ακολουθείτε, όταν προκύψουν συγκρούσεις στη δική σας Ομάδα, προκειμένου η σύγκρουση να επιλυθεί χωρίς να χαλάσουν οι σχέσεις και χωρίς να υπάρχουν “νικητές” και “ηττημένοι”. Τις γράφετε σε ένα μεγάλο χαρτί και τις υπογράφουν όλοι, όπως γίνεται και στη Διαμεσολάβηση. Το χαρτί αυτό θα είναι σε κοινή θέα από την Ομάδα από δω και πέρα. Εξηγείτε ότι (όπως και στη Διαμεσολάβηση) ο σκοπός δεν είναι να βρούμε τον “ένοχο” ή τους “ενόχους” και να τους επιβάλουμε μία ποινή ή να τους αποβάλουμε από την ομάδα. Ο σκοπός είναι να επανορθωθούν οι βλάβες (ηθικές ή υλικές), να αποκατασταθούν οι σχέσεις, να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη μεταξύ μας και η ομάδα να βγει πιο ώριμη και πιο δυνατή, για να εργαστεί για την επίτευξη του σκοπού της δημιουργίας της με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Μπορούν να καταλήξουν στις εξής “**Αρχές Διαχείρισης των Συγκρούσεων**”.

- Όλοι έχουν το δικαίωμα να εκφράσουν ελεύθερα στην ομάδα τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις ανάγκες τους, χωρίς όμως να θίγουν άλλους. **Γι’ αυτό θα μιλάμε μόνο σε πρώτο πρόσωπο (Εγώ Μήνυμα).**
- Εκφράζουμε τη δική μας άποψη **χωρίς να κρίνουμε την άποψη του άλλου.**
- Ακούμε με προσοχή τι λένε οι άλλοι, χωρίς να τους κρίνουμε, χωρίς να τους διακόπτουμε, και προσπαθούμε να καταλάβουμε **πώς αισθάνονται.** (Ακούμε με την καρδιά μας)
- Είμαστε **ειλικρινείς** (μιλάμε από καρδιάς) και ταυτόχρονα **ευγενικοί** μεταξύ μας.
- **Δεν κατηγορούμε και δεν χαρακτηρίζουμε** τους άλλους.
- Μιλάμε μόνο **για το συγκεκριμένο πρόβλημα** που μας απασχολεί κάθε φορά και όχι για γεγονότα του παρελθόντος.
- Κρατάμε **χαμηλούς τόνους.** Δεν φωνάζουμε. Δεν κάνουμε κατάχρηση του χρόνου.
- **Δεν φεύγουμε** από τον κύκλο ή από την αίθουσα, επειδή θυμώσαμε ή θιχτήκαμε, γιατί αυτό θα ήταν έλλειψη σεβασμού προς την ομάδα. Μένουμε και δηλώνουμε τη δυσaréσκειά μας.
- Βάζουμε **την ενότητα της ομάδας** και την **επιτυχία των στόχων** της πάνω από απ’ όλα.
- Δεν μιλάμε σε άλλους για τις συγκρούσεις μέσα στην ομάδα μας.
- Είμαστε όλοι **ισότιμοι** και **συνυπεύθυνοι** για την τήρηση των παραπάνω αρχών.

Αν κάτι από όλα αυτά δεν το σκεφτούν μόνα τους τα ίδια, π.χ. **Ότι μιλάμε σε πρώτο πρόσωπο, “Εγώ-Μήνυμα”**, τα καλείτε να θυμηθούν το “Εγώ-Μήνυμα”, με το οποίο έχετε ασχοληθεί (στο Γ’ Μέρος, Ενότητα 2, 4^η Συνάντηση) τους τα ρωτάτε αν θα πρέπει να το χρησιμοποιούμε και στις ενδοομαδικές συγκρούσεις και γιατί. (10’)

4. “Στον Επανορθωτικό Κύκλο ” : Η συγκεκριμένη διαδικασία ενδείκνυται για θέματα που προκύπτουν μέσα στην ομάδα και την επηρεάζουν: Διαφωνίες, Συγκρούσεις, ανάρμοστες συμπεριφορές, αλλά και όταν προκύψει οποιοδήποτε πρόβλημα ή όταν πρέπει να παρθεί μία σημαντική απόφαση. (Προσοχή: Αν δύο ή περισσότερα μέλη της Ομάδας έχουν προσωπικά προβλήματα μεταξύ τους εκτός ομάδας, για θέματα που δεν την αφορούν, το σωστό είναι να τα λύσουν ή μόνα τους ή να παραπεμφθούν σε Διαμεσολάβηση και να μη γίνει η παραμικρή αναφορά στην ομάδα, για να μη διαταραχθεί η ενότητά της.)

Η διαδικασία είναι αυτή των “Επανορθωτικών κύκλων”, οι οποίοι αποτελούν τμήμα των επανορθωτικών πρακτικών που έχουν τις ρίζες τους στις παραδόσεις των αυτοχθόνων λαών της αμερικανικής ηπείρου. Στις περιπτώσεις εκείνες που προέκυπτε κάποια σύγκρουση μέσα στην κοινότητα, η κουλτούρα τους ήταν τέτοια που δεν έβλεπε ως λύση την επιβολή ποινής ή τον εξοστρακισμό, αλλά την επανένωση και την αποκατάσταση της οποίας βλάβης είχε προκληθεί και έχει ως εξής:

Δίνετε οδηγίες: Ο καθένας μιλάει με τη σειρά του στον κύκλο κρατώντας ένα μικρό “Αντικείμενο”, το “Κηρύκειο” (talking piece) (ένα μπαλάκι, ένα λούτρινο ζωάκι, ένα βότσαλο, ένα μολύβι, μία κασετίνα...). Μιλάει μόνο όποιος κρατάει το Κηρύκειο. Σε κάθε ερώτηση που κάνει ο Συντονιστής το Κηρύκειο “περνάει” από τον έναν στον άλλον και μπορεί να κάνει δύο τρεις κύκλους μέχρι να πουν όλοι ό,τι είχαν να πουν. Μπορεί κάποιος να το κρατήσει λίγο χωρίς να μιλάει ή να το δώσει στον επόμενο. Αν θέλει κάποιος να μιλήσει ή να ξαναμιλήσει, περιμένει πάλι τη σειρά του στον επόμενο κύκλο.

Εξηγείτε το ρόλο του Συντονιστή: Ο Συντονιστής δεν θα σχολιάζει αυτά που ακούει. Θα μιλάει και αυτός με τη σειρά του κρατώντας το Κηρύκειο. Μπορεί μόνο να μιλήσει χωρίς το Κηρύκειο, για να κάνει μία διευκρινιστική ερώτηση ή να υπενθυμίσει τη διαδικασία και τις αρχές που συμφωνήθηκαν και είναι τοποθετημένες στο κέντρο του κύκλου. Μπορεί, όταν έρθει η σειρά του να πει τη γνώμη του, αν το κρίνει σκόπιμο, να κάνει μία θετική αναπλαισίωση, δηλαδή να επαναδιατυπώσει κάτι αρνητικό με θετικό τρόπο, να πει τι κατάλαβε από όσα ακούστηκαν ή να εκφράσει τα συναισθήματά του.

5. Παιχνίδι ρόλων. Η Ομάδα επιλύει τα προβλήματά της. Ξαναθυμίζετε τη σύγκρουση του αρχικού σεναρίου. Η διαφορά είναι ότι τη λύση δεν θα τη δώσει τώρα ο “Ενήλικας” ως αυθεντία, αλλά ολόκληρη η Ομάδα με βάση τις αρχές στις οποίες συμφώνησε (Οι “Αρχές Διαχείρισης των Συγκρούσεων” είναι γραμμένες σε ένα χαρτί flip – chart και είναι σε εμφανές σημείο, για να τις βλέπουν όλοι) και τη διαδικασία των Επανορθωτικών Κύκλων. Παίζουν τους ίδιους ρόλους όπως στο αρχικό σενάριο με τον ίδιο τρόπο. Εκείνο που διαφέρει είναι ο τρόπος που αντιμετωπίζεται η σύγκρουση ή η διαφωνία από τον Εκπαιδευτικό. Τώρα δεν δίνει αυτός τη λύση. Συντονίζει τη συζήτηση, όπως περιγράψαμε στους Επανορθωτικούς κύκλους. Ερωτήσεις που μπορεί να κάνει στην Ομάδα:

Τι συνέβη και πώς σας επηρέασε;

Πώς αισθανθήκατε;

Ποιες ανάγκες σας δεν ικανοποιήθηκαν και θα θέλατε να ικανοποιηθούν;

Πώς νομίζετε ότι αισθάνθηκε η άλλη πλευρά;

Τι είστε διατεθειμένοι να κάνετε, για να μην έχετε ανάλογο πρόβλημα στο μέλλον;

Τι θέλετε από την άλλη πλευρά;

Ποιες λύσεις προτείνετε ώστε να είσαστε όλοι ικανοποιημένοι; (Καταγράφονται όλες οι λύσεις αρχικά χωρίς να αξιολογούνται).

Με ποιες από αυτές συμφωνείτε; (Διαγράφονται οι λύσεις στις οποίες δεν συμφωνούν όλες οι πλευρές και κρατάμε εκείνες που συμφωνούν ομόφωνα).

Γράφετε ένα κείμενο με τις κοινά αποδεκτές λύσεις και το διαβάζετε, για να βεβαιωθείτε ότι συμφωνούν όλοι.

- ☐ Ρωτάτε να πουν όλοι με τη σειρά πώς τους φάνηκε η διαδικασία, πώς νιώθουν τώρα και λέτε τέλος πώς νιώθετε κι εσείς. Τους λέτε ότι παρόμοια διαδικασία ακολουθούμε και στη Διαμεσολάβηση, μόνο που τον ρόλο του Συντονιστή της συζήτησης θα τον έχουν οι ίδιοι ως Ομότιμοι Διαμεσολαβητές. (40’)

Γ) Κλείσιμο (5')

Στον επίλογο της σημερινής μέρας, διαβάζετε το παρακάτω κείμενο, στο οποίο φαίνεται η επανορθωτική δύναμη της Ομάδας και η διαφορά στις κουλτούρες των διαφόρων κοινωνιών ως προς την αντιμετώπιση της παραβατικότητας:

“Υπάρχει μια αφρικάνικη φυλή, η οποία έχει ένα πολύ ενδιαφέρον έθιμο. Όταν κάποιος από την φυλή κάνει κάτι άσχημο, μαζεύονται όλοι στο κέντρο του χωριού, τον περικυκλώνουν και για δύο μέρες θυμούνται όλα τα καλά που έχει κάνει και τον ευχαριστούν γι αυτά. Οι άνθρωποι αυτής της φυλής πιστεύουν ότι όλοι ερχόμαστε στον κόσμο αυτό καλοί, ότι όλοι θέλουμε αγάπη, ευτυχία, ειρήνη και ασφάλεια, αλλά μερικές φορές στην επιδίωξη αυτών των αξιών κάνουμε λάθη. Η φυλή βλέπει αυτά τα λάθη σαν μια "κραυγή για βοήθεια". Γι' αυτό ενώνουν τις προσπάθειες τους για να βοηθήσουν τον αδερφό τους να ανακτήσει την αληθινή του φύση και να του υπενθυμίσουν ποιος είναι πραγματικά!” Η διαδικασία τελειώνει με μια άσκηση χαλάρωσης π.χ. τα παιδιά σηκώνονται, κάνουν κύκλο, κρατιούνται από τα χέρι, κλείνουν για δύο λεπτά τα μάτια και παίρνουν βαθιές αναπνοές. Αποχαιρετάτε, ευχαριστείτε τα παιδιά για την παρουσία και τη συνεργασία τους και ανανεώνετε το ραντεβού σας.